

שמירת הלשון

לשון הרע לתועלת – חפץ חיים י, א-ב

הרב חיים סבתו

חפץ חיים חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל י, א

אם אחד ראה אדם, שעשה עולה לחברו, כגון שגזלו או עשקו או הזיקו, בין אם הנגזל והנזק (ב) יודעים מזה או לא. או שבישו, או שצערו והונה אותו בדברים. (ג) ונדע לו בברור, שלא השיב לו את הגזלה ולא שלם לו את נזקו (ד) ולא בקש פניו להעביר לו על עונו, אפלו ראה דבר זה ביחידי, יכול לספר הדברים לבני אדם כדי לעזר לאשר אשם לו ולגנות המעשים הרעים בפני הבריות, אה יזהר, שלא יחסרו אלו השבעה פרטים, שנבארום בסמוך.

חפץ חיים חלק ראשון: הלכות איסורי לשון הרע, כלל י, ב'

ואלו הן: א (ה) שיראה זה הדבר בעצמו, ולא על ידי שמיעה מאחרים, אם לא שנתברר לו אחר כה, שהדבר אמת.

ב שיזהר מאד, שלא יחליט תקף את הענין בדעתו לגזל ועשק או להזק וכיוצא בזה, (ו) רק יתבונן היטב את עצם הענין, אם הוא על פי דין בכלל גזל או הזק.

ג (ז) שיוכיח את החוטא מתחלה (ח) ובלשון רכה, אולי יוכל להועיל לו, ויטיב על ידי זה את דרכיו, ואם לא ישמע לו, אז יודיע לרבים את אשמת האיש הזה, מה שהזיד על רעהו. (ואם יודע בו, שלא יקבל תוכחתו, יבאר לקמו, אם ירצה ה', בסעיף ז').

ד (ט) שלא יגדיל העולה יותר ממה שהיא.

ה (י) שייכין לתועלת, וכמו שנבאר לקמן בסעיף ד', ולא להנות, חס ושלום, מהפגם ההוא, שהוא נותן בחברו, ולא מצד שנאה, שיש לו עליו מקבר.

ו אם הוא (יא) יכול לסבב את התועלת הזאת גופא (עצמה) בעצה אחרת, שלא יצטרך לספר את ענין הלשון הרע עליו, אזי בכל גוני אסור לספר.

ז (יב) שלא יסבב על ידי הספור הזק להנדון יותר מכפי הדיו, שהיה יוצא, אלו הועד עליו באפן זה על דבר זה בבית דין, ובאור דבר זה עין לקמן בהלכות רכילות בכלל ט', כי שם מקומו.

משנה תורה, הלכות דעות ו, ז-ח

הרואה חברו שחטא או שהלה בדרך לא טובה מצוה להחזירו למוטב ולהודיעו שהוא חוטא על עצמו במעשיו הרעים שנאמר (ויקרא יט יז) "הוכיח תוכיח את עמיתך". המוכיח את חברו. בין בדברים שבינו לבינו. בין בדברים שבינו לבין המקום. צריה להוכיחו בינו לבין עצמו. וידבר לו בנחת ובקשון ויודיעו שאינו אומר לו אלא לטובתו להביאו לחיי העולם הבא. אם קבל ממנו מוטב ואם לאו יוכיחנו פעם שניה ושלישית. וכן תמיד תיב אדם להוכיחו עד שיכהו החוטא ויאמר לו איני שומע. וכל שאפטר בידו למחות ואינו מוחה הוא נתפש בעון אלו כיון שאפטר לו למחות בהם:

המוכיח את חברו תחלה לא ידבר לו קשות עד שיכלימו שנגמר (ויקרא יט יז) "ולא תשא עליו חטא". כה אמרו חכמים יכול אתה מוכיחו ופניו משתנות תלמוד לומר ולא תשא עליו חטא. מכאן שאסור לאדם להכלים את ישראל וכל שכן ברבים. אף על פי שהמכלים את חברו אינו לוקה עליו עון גדול הוא. כה אמרו חכמים (גמרא סנהדרין קז א) "המלביין פני חברו ברבים אין לו חלק לעולם הבא". לפיכך צריה אדם להזהר שלא לבייש חברו ברבים בין קטן בין גדול. ולא יקרא לו בשם שהוא בוש ממנו. ולא יספר לפניו דבר שהוא בוש ממנו. במה דברים אמורים בדברים שבינו אדם לחברו. אבל בדברי שמים אם לא חזר בו בסתר מכלימין אותו ברבים ומפרסמים חטאו ומחריפים אותו בפניו ומבזין ומקלליו אותו עד שיחזר למוטב כמו שעשו כל הנביאים בישראל: